

Tutkimusaineistojen avaaminen on taitolaji

Kirjoitus julkaistu hiukan muokattuna Helsingin Sanomissa 6.12.2013

Thomas Wilhelmsson ja Juhani Keinonen avasivat vieraskynässään 23.11. keskustelun tiedon avoimuudesta tieteessä. Kuten kirjoituksessa todetaan, usein tutkijat näkevät keräämänsä aineistot pääomanaan jatkuvasti tiukkenevassa akateemisessa kilpailussa. Aineistojen jakamisen pelätään vähentävän omaa julkaisutuotantoa ja siten akateemista pätevyitymistä. Tuomas Pernu (HS 28.11.) menee pidemmälle ja esittää jopa tutkimuksen laadun huonontumista aineistojen avaamisen myötä.

Tutkimuksen laadun, toistettavuuden ja tieteellisen ymmärryksen kasvun näkökulmasta tavoite avoimesta tutkimustiedosta on kuitenkin perusteltu. Myös yksittäisen tutkijan kannalta se voi olla kannatettava ajatus. Aineiston julkaisemisen on nähty lisäävän tutkijoiden näkyvyyttä ja avaavan yhteistyömahdollisuuksia. Jos hyväksyy oman aineistonsa puutteet ja uskaltautuu silti jakamaan dataa, saattaa tietojen täydennykseen saada apua. Aineistojen avoimuus lisää myös tutkijoiden tasapuolisuutta, kun myös suurten ryhmien ulkopuolella tutkijoiden on mahdollista kyseenalaistaa vallitsevia totuuksia laajojen aineistojen avulla.

Toive tutkimusaineistojen avaamisesta ei kuitenkaan ole ongelmaton. Aineistoja jakavien tutkijoiden pätevytyminen on selvä haaste, joka kuitenkin lienee ratkaistavissa akateemisten suoritusten arviointia muuttamalla. Suurempi ongelma onkin tutkijoiden osaamisessa ja vallitsevissa työskentelytavoissa. Aineistojen jakaminen muille edellyttää niiden systemaattista tallentamista alusta alkaen, menetelmien ja yksityiskohtien dokumentoimista, toimivaa jakelumekanismia sekä ylläpitoa ajan kuluessa. Harva meistä tutkijoista tietää miten tämä käytännössä kannattaa tehdä. Lisäksi moni keksii pyörän uudelleen erehdysten kautta. Tiedonhallinnan saattaminen tutkijoiden perustaidoksi edellyttää muutoksia tutkijan työnkuvassa ja tutkijakoulutuksessa. Muutos tarvitsee aikaa ja resursseja, mutta on arvokas sijoitus. Tiedonhallintataidot ovat tutkimustyössä keskeisiä aineistojen avoimuudesta riippumatta. Parhaiten tutkimusaineistojen avautumista edistäisikin, jos yliopistot ja tutkimuslaitokset tarjoaisivat pakon sijaan käytännön apua, opetusta ja kannustusta aineistojen jakamiseen.

Tuuli Toivonen
Yliopistotutkija, yliopistonlehtori

Joona Lehtomäki
Tutkija

Helsinki